

Dr. Filiz Çağman: Topkapı Sarayı'na ve Kitap Sanatlarına Adanan Bir Ömür

Ayşe Erdoğan¹ , Zeynep Atbaş² , Aysel Çötelioglu³

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Estetik ve Sanat Tarihi Enstitüsü, Türk ve İslam Disiplini'ni 1964 yılında bitiren ve aynı yıl müze müdürü Hayrullah Örs döneminde Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde çalışmaya başlayan Dr. Filiz Çağman, 1971 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Dr. Mazhar Şevket İpşiroğlu danışmanlığında yaptığı “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine 762 no.lu Nizami Hamse'sinin Minyatürleri” konulu teziyle doktor unvanını aldı. Kırk bir yıl görev yaptığı ve 1997-2005 yılları arasında müdürlüğünü üstlendiği Topkapı Sarayı'ndan 8 Şubat 2005 tarihinde emekli oldu. Yaptığı akademik çalışmalarla dünyanın sayılı resimli el yazma, hat ve kitap sanatları uzmanı olarak literatüre geçen Çağman, saray nakkaşhanesi ve

ehl-i hiref teşkilatı hakkındaki geniş çalışmaları sayesinde Topkapı Sarayı ve Osmanlı sanatı alanında da uzmanlaştı. Dr. İlber Ortaylı'nın deyimiyle “sadece bir müze müdürü değil, saray nazırı” olan Dr. Çağman, emekli olduktan sonra bir yandan akademik çalışmalarına devam ederken Mart 2005 - Haziran 2010 yılları arasında Sakıp Sabancı Müzesi'nde engen bilgisi ve deneyimi ile danışman olarak çalıştı.

Amerika ve Avrupa'nın pek çok kentinde ve yurtiçinde Türk ve İslam sanatlarıyla ilgili olarak düzenlenen sempozyum, kongre, kolokyum ve toplantılara katılarak İslam resim sanatı ile ilgili bildiriler sunan Filiz Çağman, Topkapı Sarayı Müzesi'nde ulusal ve geniş katılımlı Sanat Tarihi Araştırmaları Haberleşme Seminerleri'nin düzenlenmesi ve müze yıllıklarının

¹(Müdür), Ayşe Erdoğan, Ayasofya Müzesi, İstanbul, Türkiye. E-posta: ayseerdogdu64@hotmail.com ORCID: 0000-0002-1493-642X

²(El Yazmaları Uzmanı), Zeynep Atbaş, Türk ve İslam Eserleri Müzesi, İstanbul, Türkiye. E-posta: celikzeynep77@hotmail.com ORCID: 0000-0003-2286-630X

³(Sanat Tarihçisi), Aysel Çötelioglu, Türkiye. E-posta: ayselcotelioglu@hotmail.com ORCID: 0000-0003-1735-5273

yayınlanmasına öncülük etti. Çeşitli dillerde yayımlanmış çok sayıda bilimsel makale ve kitabın yanı sıra, yerli ve yabancı gazete ve dergi eklerinde yazıları yayımlandı. 2014 yılında yayınlanan *Kat'ı: Osmanlı Dünyasında Kağıt Oyma Sanatı ve Sanatçıları* adlı kitabı, bu konuda önemli bir boşluğu doldurdu. *Osmanlı Sarayı Tasvir Sanatı* ise 2016'da yayımlandı.

Filiz Çağman, Topkapı Sarayı'nda ve yurtdışında gösterime sunulan pek çok serginin baş küratörlüğünü üstlendi. 1983 yılında düzenlenen *Anadolu Medeniyetleri* sergisi, 1993 yılında düzenlenen *Çağlarboyu Anadolu'da Kadın* sergisi, 1999 yılında Versailles Sarayı'nda düzenlenen *Topkapı a Versailles Tresors de la Cour Ottomane* sergisi, 2000 yılında düzenlenen *Padişahın Portresi: Tesavir-i Âl-i Osman* sergisi, 2004 yılında Brüksel'de Palaisdes Beaux Arts'da *Analar, Tanrıçalar, Hanım Sultanlar* sergisi, Londra Kraliyet Sanat Akademisi'nde Ocak 2005'te görkemli bir törenle açılan ve büyük bir ilgi görerek ziyaretçi akınına uğrayan küratörlüğünü Dr. Nazan Ölçer ve Dr. David Roxburgh ile birlikte yaptığı *Türkler: Bin Yılın Yolculuğu 600-1600* sergisi en bilinenleridir.

Müdürlüğü döneminde Topkapı Sarayı'nın korunması amacıyla önemli projelerin gerçekleşmesini sağladı. 1998-2000 yılları arasında CİF sponsorluğu ile Topkapı Sarayı Müzesi Restorasyon, Konservasyon ve Temizlik Projesi çerçevesinde, Revan, Bağdat ve Mustafa Paşa köşkleri, Bab-ı Hümayun, Kutsal Emanetler bölümünün dış yüzeyleri, Bağdat ve Revan köşkleri arasındaki 56 sütunun madeni bölümleri, Harem dairesinin iç mekânı ile saray çeşmelerinin dış yüzeyleri bilimsel yöntemlerle temizlendi. 1999-2000 yıllarında Türkiye İş Bankası'nın sponsorluğu ile Enderun avlusundaki Hazine Koğuşu ve Hırka-i Saadet Koğuşu'nun restorasyonu yapılarak çağdaş sergi salonları olarak düzenlendi. 1999 Marmara depreminden sonra renovasyonu yapılan Fatih Köşkü, Hazine seksiyonu olarak düzenlendi ve 3 Temmuz 2001 yılında ziyarete açıldı. Kamu Yararına Çalışan Topkapı Sarayını Sevenler Derneği'nin katkıları ile Hacettepe Üniversitesi'nden Dr. Filiz Yenişehirlioğlu ile birlikte saray çinilerinin tasnifine başlandı. 1999 yılındaki Marmara depreminden sonra saray yapıları ve koleksiyonlarının korunması amacıyla tespit ve tedbir çalışmaları yaptı. Olası İstanbul depremi sebebiyle, diğer müzelere de öncülük ederek eğitim amaçlı konferans ve toplantılar gerçekleştirdi.

Dr. Filiz Çağman'ın özverili çalışmaları kendisine ve Topkapı Sarayı Müzesi'ne verilen ödüllerle taçlandı. 2001 tarihinde İspanyol (Katalan) Anticuarios Reales Atarazanos Vakfı tarafından altın madalya ödülüne layık görüldü. 30 Mayıs 2002 Perşembe gecesi Koç Üniversitesi'nde düzenlenen törenle, kültür alanında, "Tarihi ve Kültürel miras" alt başlığında, Topkapı Sarayı Müzesi'ne verilen Vehbi Koç ödülünü aldı. Ödülün verilme gerekçesi "*son yıllarda Hazine Dairesi çağdaş müzecilik anlayışıyla yeniden düzenlendi, böylece Topkapı Sarayı kendisini yenilemede büyük bir adım attı. Açtığı Padişah Portreleri, Otağ-ı Hümayun gibi sergilerle de başarılı hizmetler verdi. Depremlere karşı müzenin aldığı ivedi önlemler övgüye değerdir. Bu çalışmasıyla diğer müzelere öncülük etti. Bu konuda yaptığı bilimsel toplantılarla da müzecileri bilgilendirme işlevini başarıyla yerine getirdi*" şeklinde açıklandı. 2006 yılında

Dr. Nurhan Atasoy ve Dr. Nazan Ölçer'le birlikte kültürel değerlerimizin yurtdışında tanıtımına yaptıkları büyük katkılar nedeniyle Dışişleri Bakanlığı Üstün Hizmet Ödülü'nü aldı.

Mesleki yaşamı boyunca pek çok akademisyenin ve müze uzmanının yetişmesinde önemli rol oynayan ve biz Topkapı Sarayı Müzesi çalışanları için kimi zaman otoriter bir müdür, ama çoğu zaman sabırlı ve hoşgörülü bir öğretmen olarak mesleki gelişimimize önemli katkılar sağlayan Dr. Filiz Çağman'a bir teşekkür borçluyduk. Ona verebileceğimiz en büyük hediye bilimsel bir toplantı olacağı düşüncesiyle, onuruna 7-11 Şubat 2005 tarihleri arasında Topkapı Sarayı Müzesi'nde "*Topkapı Sarayı ve Osmanlı Sanatı*" konulu uluslararası bir sempozyum gerçekleştirildi. Yerli ve yabancı çok sayıda uzman ve akademisyen büyük bir istek ve heyecanla bu sempozyuma katılarak özgün bildirimlerini sundular. Büyük bölümü sempozyumda sunulan bildirimlerden oluşan *Filiz Çağman'a Armağan* kitabı, Lale Yayıncılık tarafından 2018 yılında yayımlandı.

Son yıllarda yaşadığı sağlık sorunlarına rağmen akademik çalışmalara katkı sunmaya ve eser vermeye devam eden Filiz Çağman'ın Zeren Tanındı ile yazdığı son makalesi "*Topkapı Sarayı'nın Kitap Hazinesinin İki Câmî 'ü't-Tevârih* Nüshası Hakkında (H.1653-H.1654)", *Sanat Tarihi Yıllığı*'nin bu sayısında yayımlanmıştır. Basım aşamasında olan kitap ve makaleleri şunlardır: *Topkapulu Saray*, İş Bankası yayını; *Filiz Çağman, Seçme Makaleler*, haz. Lale Uluç, Nakkaş Tezyini Sanatlar Merkezi Yayını. Hazine 2153 ve 2160 envanter numaralı Saray Albümlerinin Mas Matbaacılık tarafından hazırlanan tıpkıbasımlarına eşlik etmek üzere Türk ve Japon akademisyenlerin yazdığı çeşitli makalelerden oluşan *Çin-i Maçin'den Frengistan'a: Topkapı Sarayı'nın İki Eşsiz Albümü (Hazine 2153 ve 2160) / Collection of Wonders: The Unique Corpus of Two Saray Albums (Hazine 2153 ve 2160)* isimli kitapta "Saray Albümleri'nin Alâmet-i Farıkası: Mehmed Siyâh Kalem ve Ardıllarının İşleri / Symbol of the Saray Albums: Drawings by Muhammad Siyâh Qalam and his Followers" ve "Saray Albümleri'ndeki Örnekleriyle 15. Yüzyılda Kağıt Oymacılığı / 15th-Century Cut Paper Work in the Saray Albums".

Dr. Filiz Çağman, son yıllarını geçirdiği memleketi Edirne'de 11 Ocak 2021 Pazartesi günü vefat etti. Vasiyeti üzerine, 12 Ocak 2021 Salı günü, aralarında Edirne Müzesi'nin kurucusu Dr. Rıfat Osman'ın, Mimar Sinan'ın kızının, Kınalızade'nin, bazı şeyhülislâmların kabrinin de bulunduğu şehrin merkezindeki tarihî Nazırçeşme Mezarlığı'na defnedildi.

